

Hembygdsbladet

Medlemsblad för Vikingstads hembygdsförening Nr. 1 2014
Beräknas utkomma i februari, maj, augusti och november.

Trion som fixade granen till julmarknaden.
En välbesökt julmarknad i den vackra och kyliga vinterdagen.

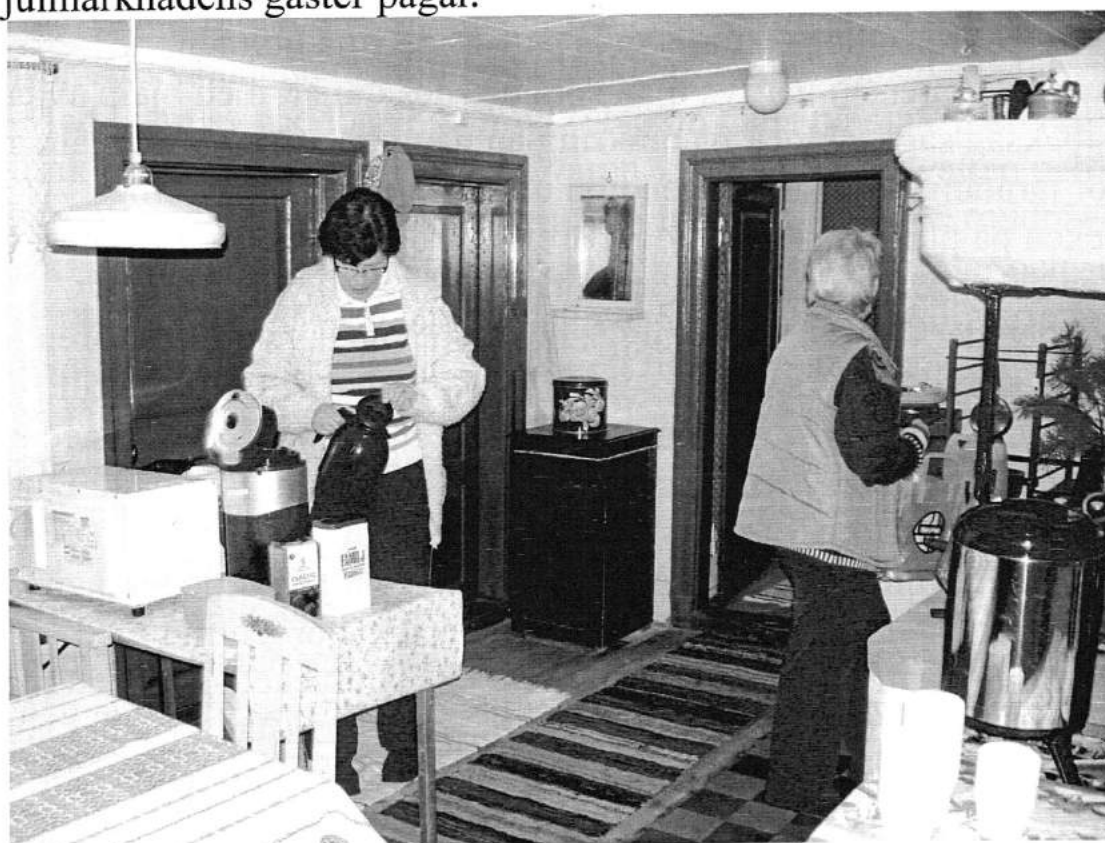

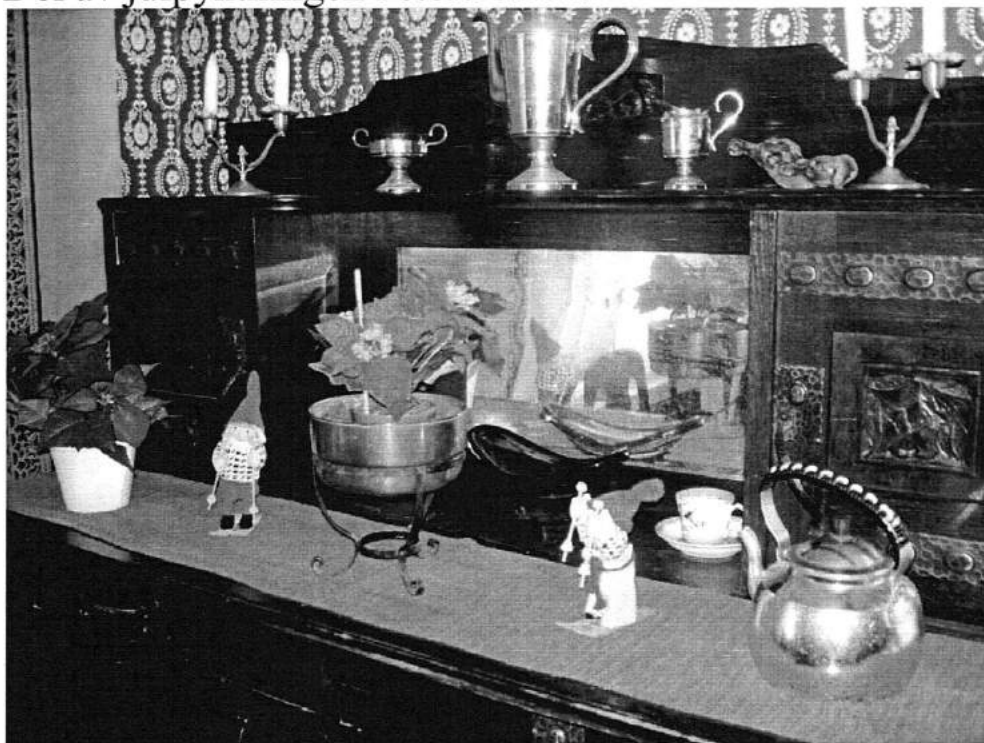

Här är hästarna, en ridtur var en uppskattad upplevelse för de mindre besökande.

Bild från mangårdsbyggnadens kök där förberedelse för julmarknadens gäster pågår.

Del av julpyntningen i stora salen.

Isupptagning vid Kvarstad på 40-talet

När Kapellån var frusen och isen tillräckligt tjock som regel i månadsskiftet februari-mars började arbetet med att ta upp isblock för gårdens behov.

Ett av de bättre ställena att ta upp is på var vid lilla holmen vid nuvarande Åsäter. Vi var två man som turades om att med hjälp av en stor stocksåg såga isblock på omkring en gång en meter. Med hjälp av en stor järntång drogs isblocken upp ur vaken och på land drogs isblocken på plankor till en drög, därefter drogs isblocken med häst till isdösen som var placerad på norra sidan av körbron vid sidan av ladugården där det var mest skugga och kylan låg kvar under våren. Isdösen var fylld med sågspån som vi hade hämtat vid sågen intill Rakered kvarn, isdösen var omgärdad av ett plank på tre sidor med en öppning åt norr. Isblocken placerades i isdösen tätt intill varandra, när man tagit up tillräckligt med is så att det räckte att kyla mjölken och till hushållet till nästa vinter, så täckte man isen med ett tjockt lager med sågspån. Det var mycket noga att man täckte ordentligt med sågspån inför sommarens värme. Det var också mycket viktigt att man utmärkte isvaken med granruskor så att ingen av misstag gick ner sig i vaken. För att kyla mjölken, ställdes mjölksåarna i en vattenho och sedan placerades krossad is omkring. Kylskåpet var av trä och klätt

med plåt på insidan, man lade krossad is uppe i en plåtlåda och sedan rann smältvattnet ner utmed sidorna och kylde matvarorna, smältvattnet samlades upp i en behållare i botten på isskåpet, där var en kran så att man kunde tappa ur vatten efter hand. På 50-talet när källvatten drogs in i ladugården, kyldes mjölken med hjälp av en vattenkylare och därmed upphörde isupptagningen i Kapellån.

Spången vid Nybble

Spången var vår närmaste väg till bussförbindelsen till Linköping för utanför herrgården Nybble fanns busshållplatsen där Ivan Dolk stannade med sin buss. På 40-talet var det ingen i Kvarstad som hade bil, så det var buss eller cykel som gällde (mormor Gerda i Bäckhemmet lärde sig aldrig att cykla så för henne var det att gå om hon skulle "ta sig någonstans".)

På vårkanten när isen var borta och den värsta vårfloden var över, samlades vi ett gäng från Kvarstad sidan av ån mitt emot Nybbles brygghus och häststall (stallet är rivet) för att åter sätta upp spången. För som regel tog islossningen med sig det mesta av spången. När isen bröt upp följde mycket av spången med isflaken, en del strandade utmed åkanterna ner mot Löth, där vi kunde ta hand om en del stolpar och plank för att åter använda till återuppbyggnaden av spången. Det var ett spännande men inte helt riskfritt att jobba med spångbygget. Med hjälp av roddbåtar, som vi försökte hålla på plats med rep och folk på båda sidorna av ån. På våren var det mycket vatten och väldigt strömt i ån och därför svårt att jobba från en gungande roddbåt. Det var ingen lätt uppgift att med slägga försöka slå ner pålar och stolpar i åbotten, varför en del redskap hamnade i ån och nästan varje år var det någon som ramlade i ån och fick ett tidig och ganska kallt vårbad. När vi fått pålar och stolpar på plats, lades två till tre ganska breda plankor att gå på och sedan sattes det upp räcken att hålla sig i. Plankgången lades i vatten höjd för att spången vid sommarens lågvatten inte skulle bli för hög och ranglig.

Vid ett tillfälle hade en Kvarstad bo varit med bussen till Linköping och bland annat tagit ut sin ranson på bolaget och köpt en barnsäng, han lämnade sängen på Nybble sidan och gick därefter över med varorna till cykeln som han hade på Kvarstad sidan för att sedan hämta och ta över sängen, när han kom tillbaka till cykeln, hade den

blåst omkull och flaskorna gått sönder, det blev en torr och tråkig helg. Vid ett annat tillfälle var det en grabb som skulle hämta ett paket vid bussen. Ivan Dolk fick uträtta många ärenden i stan åt "ortsborna" utmed busslinjen)

Dolk hade svårt att hitta pojkens paket och frågade "va ä dä för nått i paketet du skall hämta" Grabben svarade "det är morsans löständer" resenärerna fick ett gott skratt på den fortsatta färden.

Notdragning i Kapellån i Kvarstad på 40-talet.

På västkanten fiskade man i Kapellån med hjälp av not. Man samlades på gårdet nedanför eken där det gamla torpet Åsäter låg. Det var folk från Rusthållet, Fräsegården och ibland också folk från Nybble. Med en till två man på Nybble sidan och tre till fyra på Kvarstad sidan, drogs sedan noten medströms ner mot gränsen till Löth. Noten var en stor strut med två långa fångstarmar, i struten låg ett "sänke" en stor sten, som gjorde att noten släpade något på åbotten. På vissa ställen var det stora vassa stenar på åbotten där noten lätt kunde fastna, dessa ställen kände de äldre väl till, och då fick man ta upp noten och dra den på land förbi stenarna. Med jämna mellanrum drog man upp noten och tömde struten på fisk, som man lade i tygsäckar och drog med sig. När fisket var klart för dagen, samlades man och delade upp fångsten. Det blev alltid några stora gäddor några lakar och mycket småfisk.

Årensningen i Kapellån.

Gösta i Kvarstad berättade att det på 1920-talet gjordes en stor årensning i Kapellån. Arbetet gjordes med hjälp av ett mudderverk med slängskopa. Mudderverket flyttades på larvfötter utmed åkanten. Alla markägare utmed ån eller vars marker hade utlopp via diken och bäckar i Kapellån, kallades till Lagerlunda där det bildades ett årensningföretag. Ett lån togs med en avbetalningsplan på 50-år, där markägarna årligen fick betala sin av lantmätaren utmätt och fastställd del.

Kommande aktivitet: Årsmöte den 2 mars kl. 17.00 i

Missionskyrkan.

Efter sedvanliga mötesförhandlingar kåserar Gunnar Asplunder om sin uppväxttid i Vikingstad. Här på staketet hänger två kompisar som hittade på en hel del hyss, - Gunnar Asplunder och Magnus Dolk.

Träden fälls framför Karlhem 1, det lilla röda huset vid vägen mot Ulrika. Där bodde mina kamrater Kaj och Ulf Andersson. Träden var drygt 100 år där vi räknade årsringarna en bit upp på stammen, stubbarna var ruttna. Vi försökte få bort stubbarna med släggor och tråkilar, efter en stund tröttnade vi och gick bort till en sandhög tio meter ifrån och tur var det för vi hörde ett brak när en militärlastbil körde av vägen och fastnade över stubben där vi nyss suttit. – Tala om änglavakt.

Bilderna tagna av Arne Asplunder.

B – Föreningsbrev
Returadress
Vikingstads Hbf
Malmskogsvägen 4
584 22 LINKÖPING

I Bankebergs by fanns många spännande saker att studera under -50-40-60 talen. I byn låg bland annat en större motorverkstad med tillhörande bensinmack, flera affärer, bussbolag, smedja, taxistation. Och en levande landsbygd runtomkring, kaffestugan var en given samlingspunkt för oss ungdomar, Riksettan som senare ersattes av motorvägen gick rakt igenom samhället och i luftrummet ovanför dundrade flygplanen från F3 flottiljen i Malmslätt. Vi saknade aldrig något att aktivera oss med. Lekplatser skapade vi själva även om miljön ibland var nog så farlig. Hur det var att växa upp i Bankeberg tänker jag berätta mer om på årsmötet.

Gunnar Asplunder

Övrig text och bilder framtagna av redaktionskommittén.

Texterna Isupptagning, Spången, Notdragning och Å-rensning kommer från föreningens 50-årsjubileumsskrift, det finns exemplar kvar.

Framtaget i samarbete med Studieförbundet.

